

VIII. TASHQI IQTISODIY ALOQALAR

Viloyatning tashqi savdo aylanmasi 2024 yilning yanvar-mart oylarida 315,3 mln.AQSH dollarini yoki o'tgan yilning shu davriga nisbatan 92,0 foizni, shu jumladan, eksport 65,5 mln.AQSH dollarini, o'tgan yilga nisbatan 104,6 foizni, import 249,9 mln.AQSH dollarini, o'tgan yilga nisbatan 89,1 foizni tashkil etdi.

Tashqi savdo saldosini minus -184,4 mln. AQSH dollari, shu jumladan MDH davlatlari bilan minus -82,4 mln.AQSH dollari va boshqa davlatlar bilan minus -102,1 mln. AQSH dollari tashkil etdi.

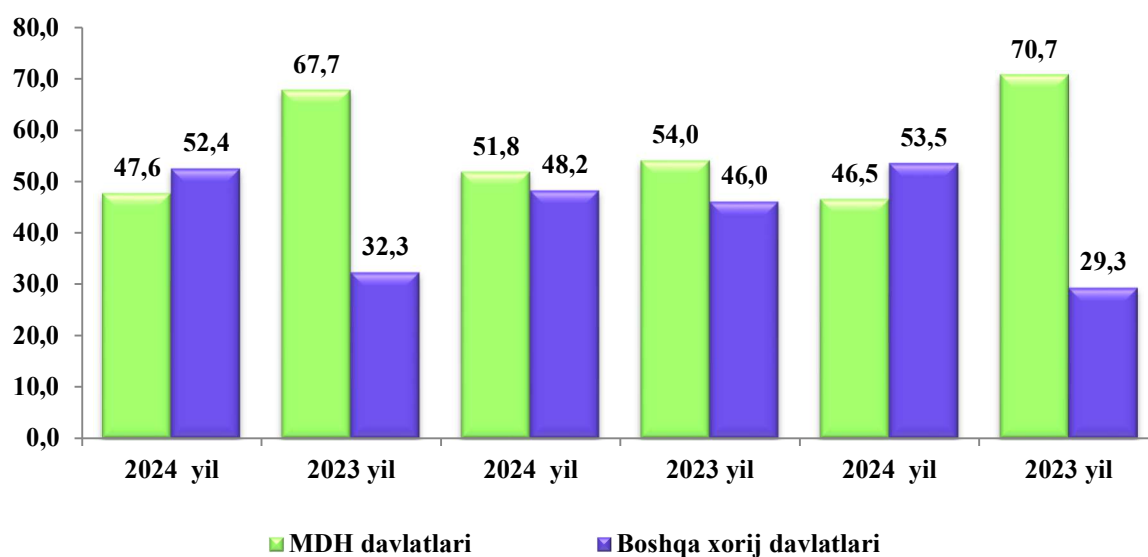
2024 yil yanvar-mart oylarida MDH va boshqa davlatlar kesimida viloyatning tashqi savdo aylanmasi (mln. AQSH dollari)

	yanvar-mart		2023 yil yanvar-martga nisbatan, foizda
	2023 yil	2024 yil	
Tashqi savdo aylanmasi	342,9	315,3	92,0
MDH mamlakatlari	232,0	150,2	64,7
boshqa xorij mamlakatlari	110,9	165,1	149,0
Eksport	62,6	65,5	104,6
MDH mamlakatlari	33,8	33,9	100,2
boshqa xorij mamlakatlari	28,8	31,6	109,7
Import	280,3	249,9	89,1
MDH mamlakatlari	198,2	116,3	58,7
boshqa xorij mamlakatlari	82,1	133,6	162,7
Saldo	-217,7	-184,4	x
MDH mamlakatlari	-164,4	-82,4	x
boshqa xorij mamlakatlari	-53,4	-102,1	x

Tashqi iqtisodiy faoliyat

So‘ngi yillarda hukumatimiz tomonidan sanoat tuzilmasini diversifikatsiya qilishni, eksportni qo‘llab – quvvatlash, import o‘rnini bosuvchi tovar va mahsulotlarni ishlab chiqarishni yanada oshirilishi natijasida eksport tarkibida sezilarli o‘zgarishga erishildi. Jumladan, xom-ashyo eksportidan, qo‘shilgan qiymati yuqori, hamda sarmoya talab tovarlar eksportiga yo‘naltirilgan tashqi savdo amalga oshirilmoqda.

2024 yil yanvar-mart oylarida viloyat tashqi savdo aylanmasida MDH va boshqa davlatlarning ulushi

Viloyatimiz rezidentlari tomonidan amalga oshirilgan tashqi savdo operatsiyalarida asosiy ulushlarni Osiyo (63,2 foiz), Yevropa (36,8 foiz) davlatlari egallamoqda va ularning umumiy savdo aylanmasidagi ulushi 100,0 foizni tashkil etmoqda.

Buxoro viloyatining 2024 yil yanvar-mart oylarida tashqi savdo aylanmasidagi ulushining 47,6 foizi MDH davlatlariga to‘g‘ri keladi qolgan, 52,4 foizi boshqa davlatlar hissasiga to‘g‘ri keladi. Bu ko‘rsatkichlar 2023 yilda mos ravishda 67,7 foizi MDH davlatlariga to‘g‘ri kelgan bo‘lsa, qolgan 32,3 foizi boshqa davlatlar hissasiga to‘g‘ri keldi. Buxoro viloyatining MDH davlatlari bilan olib borilgan tashqi savdo aylanmasi 2024 yil yanvar-mart oylariga 150,2 mln. AQSH dollarni tashkil qilgan bo‘lsa, o‘tgan yilning mos davriga nisbatan 64,7 foizni tashkil qildi. Shundan eksport 100,2 foizni va import 109,7 foizni ko‘rsatdi.

Tashqi iqtisodiy faoliyat

Dunyodagi mamlakatlar orasida eksportda xamkor davlatlar Rossiya, Afgʻoniston, Xitoy, Turkiya, Qirgʻiziston davlatlari hisoblanib, ularning jami eksportdagi ulushi 74,8 foizni tashkil qiladi, importda esa xamkor davlatlar Xitoy, Rossiya, Turkmaniston, Turkiya, Germaniya, Eron davlatlari hisoblanadi va ularning ulushi 88,1 foizni tashkil qiladi.

MDH davlatlari orasida tashqi savdo aylanmasida asosiy xamkorlar Rossiya, Turkmaniston, Qozogʻiston, Tojikiston va Qirgʻiziston davlatlari hisoblanib, ularning jami tashqi savdo aylanmasidagi ulushi 98,6 foizni tashkil qildi. Boshqa davlatlar orasida esa Afgʻoniston, Xitoy, Turkiya, Hindiston, Germaniya, davlatlarining ulushi 16,6 foizni tashkil qildi.

Tashqi savdo aylanmasida nisbatan katta ulushga ega boʻlgan davlatlar
(2024 yil yanvar–mart)

(mln. AQSH dollari)

	<i>Eksport</i>	<i>Import</i>	<i>Tovar aylanmasidagi ulushi, foizda</i>
Xitoy	8,0	87,7	30,4
Rossiya	21,8	72,5	30,0
Turkmaniston	2,0	34,1	11,4
Turkiya	6,0	16,0	7,0
Germaniya	1,7	10,0	3,7
Qozogʻiston	3,4	7,9	3,6
Eron	1,2	8,8	3,2
Afgʻoniston	9,5	0,1	3,0
Qirgʻiziston	3,7	0,7	1,4
Hindiston	2,3	0,5	0,9
Litva	0,5	2,3	0,9
Koreya Respublikasi	0,2	1,9	0,7
Tojikiston	1,5	0,5	1,7
Polsha	1,0	1,0	0,6
Finlandiya	-	1,1	0,3

Tashqi iqtisodiy faoliyat

Viloyatning 2024 yil yanvar-mart oylarida tashqi savdoda eng asosiy hamkor davlatlari Xitoy (30,4 foiz), Rossiya (30,0 foiz), Turkmaniston (11,4 foiz), Turkiya (7,0 foiz) hisoblanib, ularning jami tashqi savdo aylanmasidagi ulushi (78,8 foiz)ni tashkil qiladi.

MDH mamlakatlari bilan tashqi savdo aylanmasi

(mln. AQSH dollari)

	<i>Ekspart</i>		<i>Import</i>	
	<i>yanvar-mart</i>		<i>yanvar-mart</i>	
	<i>2023 yil</i>	<i>2024 yil</i>	<i>2023 yil</i>	<i>2024 yil</i>
Jami	33,8	33,9	198,2	116,3

shu jumladan:

Rossiya	0,7	21,8	149,9	72,5
Turkmaniston	1,6	2,0	13,1	34,1
Qozog‘iston	3,0	3,4	28,3	7,9
Qirg‘iziston	4,2	3,7	1,0	0,7
Tojikiston	2,6	1,5	0,4	0,5
Belarusiya	-	0,3	5,6	0,5
Ukraina	0,9	0,6	-	-
Ozarbayjon	0,7	0,5	-	-
Turkmaniston	1,6	-	13,1	-
Moldova	0,1	-	-	-

Tashqi iqtisodiy faoliyat

Viloyatning eksport tarkibida barcha tovarlar va xizmatlar guruhlar bo'yicha o'sishi kuzatilmoqda. Mineral yoqilg'i moylari eksporti o'tgan yilning shu davriga nisbatan 137,1 foizga, xizmatlar eksporti 145,9 foizga va turli xil tayyor buyumlar 118,9 foizga o'sgan.

Import tarkibining umumiy hajmidan 196,7 foizni mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar, 195,0 foizini mashinalar va transport asbob-uskunalar tashkil qiladi.

2024 yil yanvar-mart oylarida eksport-import tarkibi

(mln. AQSH dollari)

	2023 yil	2024 yil	2023 yil yanvar- martga nisbatan, foizda
Eksport tarkibi	62,6	65,5	104,6
Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar	4,4	2,3	52,3
Ichimliklar va tamaki	1,3	0,6	46,1
Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg'idan tashqari	2,8	2,5	89,3
Mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar	7,0	9,6	137,1
Hayvon va o'simliklar moylari (yog'lari), yog'lar va mumlar	-	0,4	-
Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o'xshash mahsulotlar	3,3	1,0	30,3
Asosan material turiga qarab klassifikatsiyalangan sanoat	35,8	39,1	109,2
Mashinalar va transport asbob-uskunalar	0,6	0,2	33,3

	<i>2023 yil</i>	<i>2024 yil</i>	<i>2023 yil yanvar- martga nisbatan, foizda</i>
Turli xil tayyor buyumlar	3,7	4,4	118,9
Xizmatlar	3,7	5,4	145,9
Import tarkibi	280,3	249,9	89,1
Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar	8,8	3,7	42,3
Ichimliklar va tamaki	-	0,1	-
Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg'idan tashqari	5,5	2,8	51,5
Mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar	170,7	102,0	59,8
Hayvon va o'simliklar moylari (yog'lari), yog'lar va mumlar	0,4	0,4	100,0
Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o'xshash mahsulotlar	23,6	13,4	56,7
Asosan material turiga qarab klassifikatsiyalangan sanoat	9,9	12,9	130,2
Mashinalar va transport asbob-uskunalar	57,0	111,3	195,0
Turli xil tayyor buyumlar	4,4	3,3	75,0

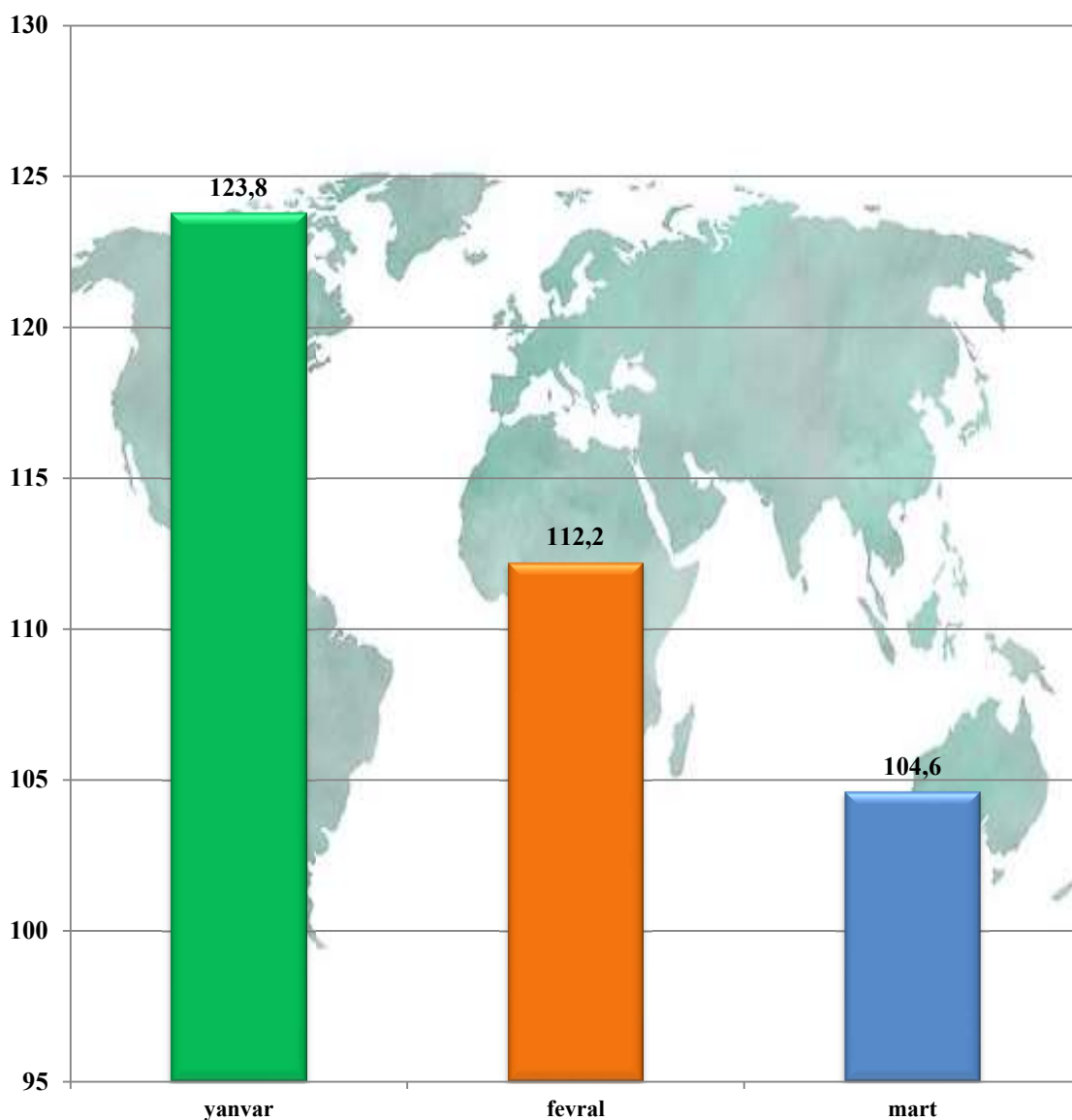
Viloyatimizda tashqi savdoni qo'llab-quvvatlash hamda MDH davlatlari bilan ushbu sohadagi hamkorlikni yanada mustahkamlash bo'yicha olib borilayotgan chora-tadbirlar natijasida 2024 yil yanvar-mart oylarida tashqi savdo aylanmasida MDH

Tashqi iqtisodiy faoliyat

davlatlarining ulushi 47,6 foizni tashkil etib, hamda tashqi savdo aylanmasi o'tgan yilning shu davriga nisbatan 67,9 foizni tashkil qiladi.

Boshqa xorijiy davlatlarning viloyatimiz tashqi savdo aylanmasidagi ulushi 2024 yil yanvar- mart oylarida 52,4 foizni tashkil qilgan bo'lsa, o'tgan yilning ushbu davrida esa tashqi savdo aylanmasidagi ulushi 32,3 foizga etdi. O'tgan yilning mos davriga nisbatan 49,0 foizga ko'paydi.

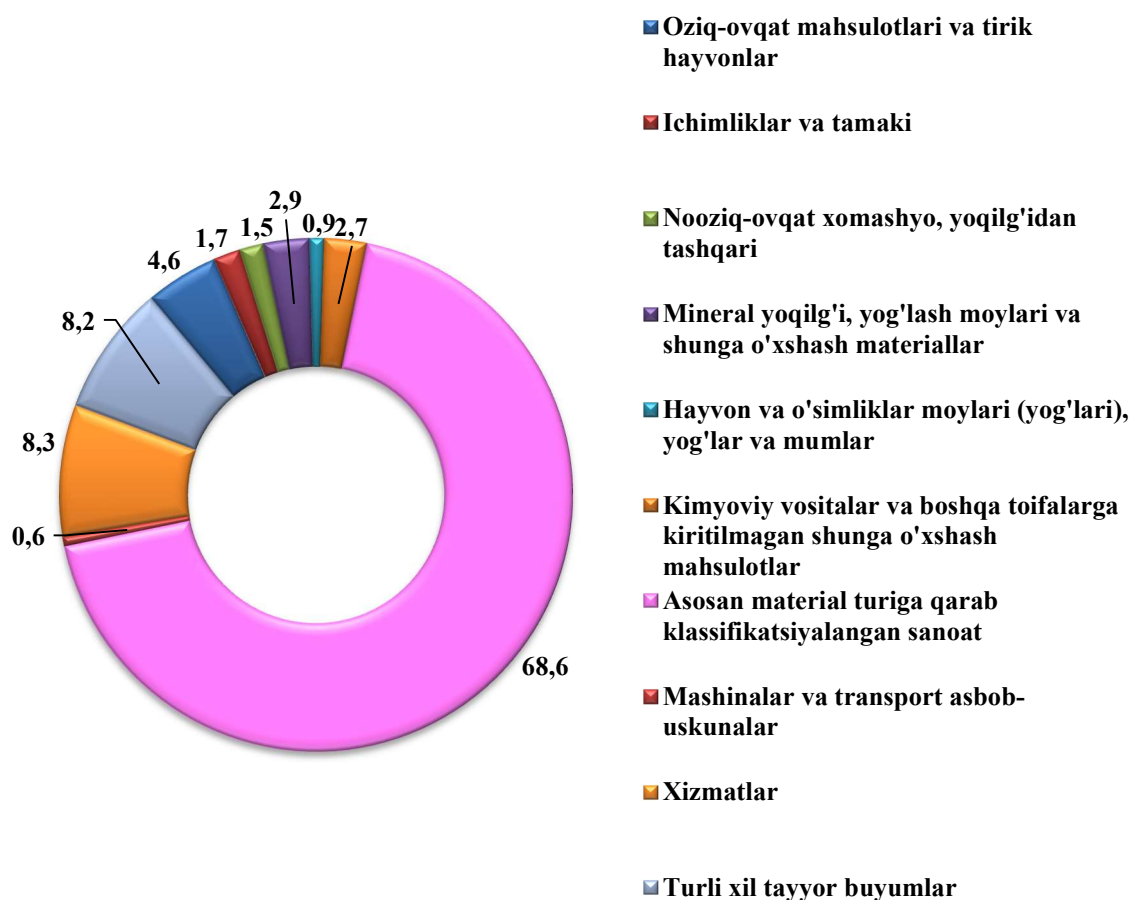
Tovar va xizmatlar eksportining o'sish sur'atlari dinamikasi
(2024 yil; o'tgan yilga nisbatan, foiz)

Tashqi iqtisodiy faoliyat

2024 yil yanvar-mart oylarida eksport qilingan tovarlar va xizmatlar tarkibining tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, tovarlar va xizmatlar tarkibida o'tgan yilning shu davriga nisbatan sezilarli o'zgarishlar qayd etildi.

2024 yil yanvar-mart oylarida MDH amalga oshirilgan eksport tarkibi
(jamiga nisbatan foizda)

Xizmatlar eksporti hajmi 5,4 mln.AQSH dollarini yoki eksport hajmining 8,3 foizni tashkil etib, o'tgan yilning shu davriga nisbatan 48,7 foizga ko'payganligi kuzatildi. Xizmatlar eksporti tarkibining asosiy ulushi transport xizmatlari, turizm xizmatlari, telekommunikatsiya, kompyuter va axborot xizmatlari hamda moliyaviy xizmatlar hissasiga to'g'ri keladi.

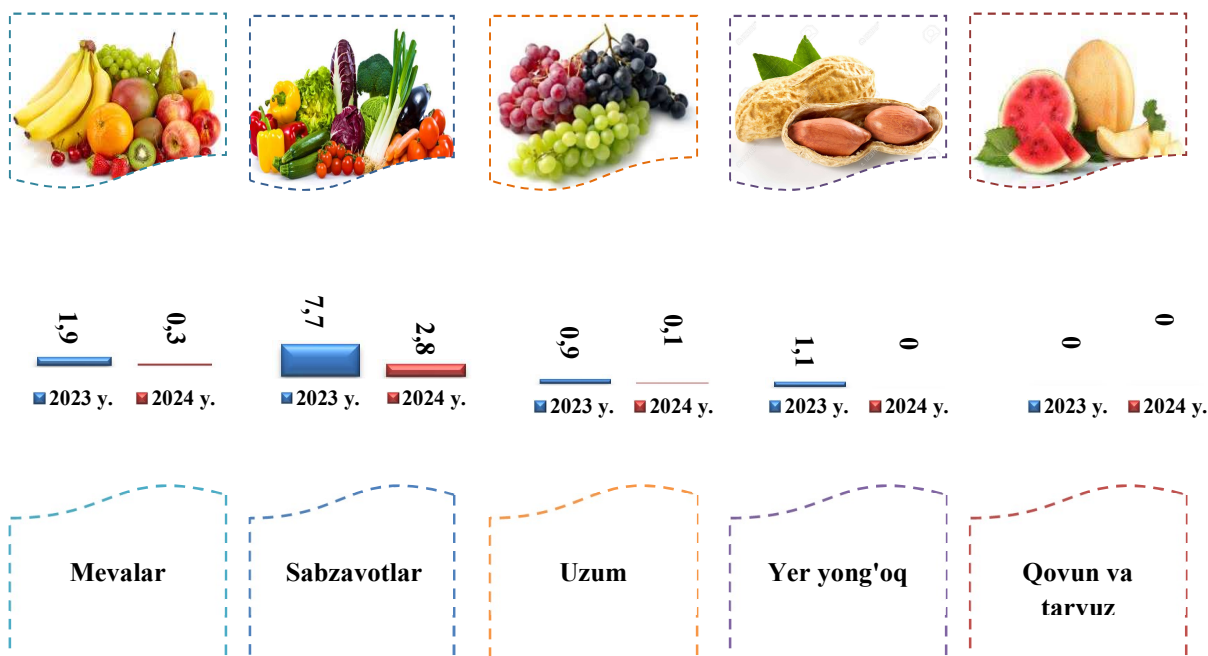
Meva-sabzavot mahsulotlari eksporti

2024 yil yanvar-mart oylarida jami 3,0 ming tonnadan ziyod meva-sabzavot mahsulotlari 1,5 mln.AQSH dollariga eksport qilindi o'tgan yilning shu davriga nisbatan 61,0 foiz)ga kamaydi. Meva-sabzavot mahsulotlarining eksport tarkibiga qaralsa, yanvar-mart oylarida 2,9 ming tonna sabzavotlar 1,2 mln.AQSH dollariga eksport qilingan.

Shuningdek, 0,3 ming tonna meva va rezavorlar 0,3 mln.AQSH dollariga eksport qilingan bo'lib, eksport hajmi o'tgan yilning mos davriga nisbatan 0,9 mln.AQSH dollariga kamaygan.

Shuni aytib o'tish joizki, mamlakatimizda eksport salohiyatini kengaytirish, yangi bozorlarni o'zlashtirish natijasida meva-sabzavot mahsulotlari, uzum, poliz, dukkakli ekinlar, shuningdek, quritilgan sabzavot va mevalarni eksport qilish hajmi oshib bormoqda. Jumladan, 2024 yilning yanvar-mart oylarida meva-rezavorlar hamda sabzavotlar eksport hajmi 1,5 mln.AQSH dollariga yetdi (o'tgan yilning mos davriga nisbatan 61,0 foizga kamaydi).

Meva-sabzavot mahsulotlarining tarkibi yanvar-mart oylari (ming t.)

**Viloyatda etishtirilgan meva va sabzavot mahsulotlarining asosiy bozorlari eksport
geografiyasi**

<i>Davlat nomi</i>	<i>2023 yil yanvar-mart</i>			<i>2024 yil yanvar- mart</i>		
	<i>ming tonna</i>	<i>mln AQSH dollari</i>	<i>ulushi, foiz</i>	<i>ming tonna</i>	<i>mln AQSH dollari</i>	<i>ulushi, foiz</i>
Qozog‘iston	6,6	2,2	64,7	1,9	1,0	66,7
Rossiya	0,2	0,5	14,7	0,1	0,2	13,3
Boshqa davlatlar	0,9	0,7	20,6	1,2	0,3	20,0

2024 yil yanvar-mart oylarida import hajmi 249,9 mln.AQSH dollariga (o‘sish sur‘ati 89,1 foiz) teng bo‘ldi. Import tarkibida eng katta ulush mineral yoqilg‘i, yog‘lash moylari va shunga o‘xshash materiallar (40,8 foiz) va Mashinalar va transport asbob-uskunalar (44,5 foiz) guruhlariga hisobiga to‘g‘ri keladi.

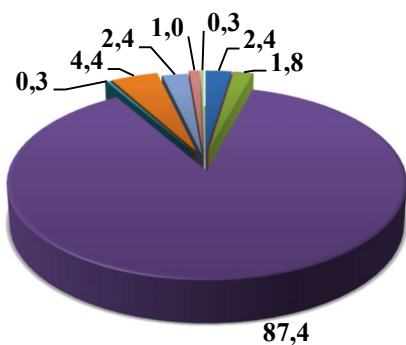
**Import tarkibi
(2024 yil yanvar-mart)**

	<i>Mln.AQSH doll.</i>	<i>2023 yil yanvar- martga nisbatan, foizda</i>	<i>Jamiga nisbatan, foizda</i>
Import	249,9	89,1	100,0
Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar	3,7	42,3	1,5
Ichimliklar va tamaki	0,1	-	-
Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg‘idan tashqari	2,8	51,5	1,1
Mineral yoqilg‘i, yog‘lash moylari va shunga o‘xshash materiallar	102,0	59,8	40,8
Hayvon va o‘simliklar moylari (yog‘lari), yog‘lar va mumlar	0,4	100,0	0,1
Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o‘xshash mahsulotlar	13,4	56,7	5,4
Asosan material turiga qarab klassifikatsiyalangan sanoat	12,9	130,2	5,2
Mashinalar va transport asbob-uskunalar	111,3	195,0	44,5
Turli xil tayyor buyumlar	3,3	75,0	1,3

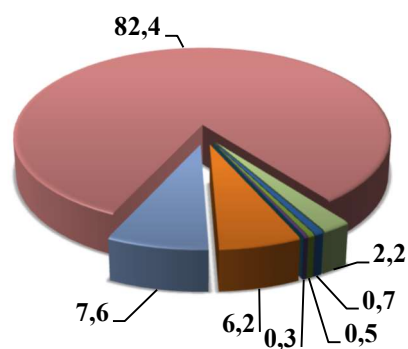
Tashqi iqtisodiy faoliyat

2024 yil yanvar-mart oylarida MDH va boshqa xorij davlatlari bilan amalga oshirilgan import tarkibi, (foizda)

MDH davlatlari

Boshqa xorij davlatlari

- Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar
- Ichimliklar va tamaki
- Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg'idan tashqari
- Mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar
- Hayvon va o'simliklar moylari (yog'lari), yog'lar va mumlar
- Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o'xshash mahsulotlar
- Asosan material turiga qarab klassifikatsiyalangan sanoat
- Mashinalar va transport asbob-uskunalar
- Turli xil tayyor buyumlar
- Xizmatlar
- Boshqalar

MDH va boshqa davlatlar bilan amalga oshirilgan import tarkibi

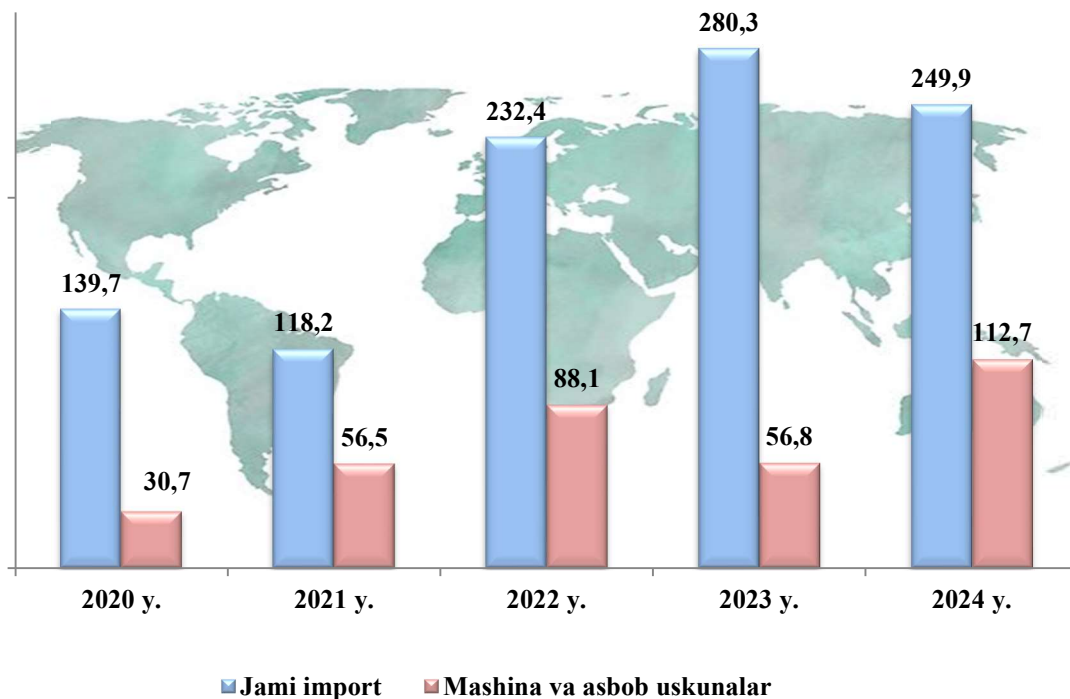
(2024 yil yanvar-mart)

	<i>MDH davlatlari</i>		<i>Boshqa davlatlar</i>	
	<i>mln AQSH doll.</i>	<i>Jamiga nisbatan, foizda</i>	<i>mln AQSH doll.</i>	<i>Jamiga nisbatan, foizda</i>
Import	116,3	100,0	133,6	100,0
Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar	2,8	2,4	0,9	0,7
Ichimliklar va tamaki	-	-	0,1	-
Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg'idan tashqari	2,1	1,8	0,7	0,5
Mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar	101,6	87,4	0,4	0,3
Hayvon va o'simliklar moylari (yog'lari), yog'lar va mumlar	0,3	0,3	-	-
Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o'xshash mahsulotlar	5,1	4,4	8,3	6,2
Sanoat tovarlar	2,8	2,4	10,2	7,6
Mashinalar va transport asbob-uskunalar	1,2	1,0	110,1	82,4
Turli xil tayyor buyumlar	0,3	0,3	3,0	2,2

2024 yil yanvar-mart oylarida viloyatimizga 55 ga yaqin xorijiy davlatlar bilan tovar va xizmatlar importi amalga oshirilgan. Shulardan 7 ta eng yirik bo'lgan Xitoy Xalq Respublikasi, Rossiya Federatsiyasi, Turkmaniston, Turkiya, Germaniya, Eron va Qozog'iston kabi hamkor davlatlardan jami import hajmi 222,1 mln.AQSH.dollariga teng. Bu esa umumiy import hajmining 88,9 foizini tashkil qiladi.

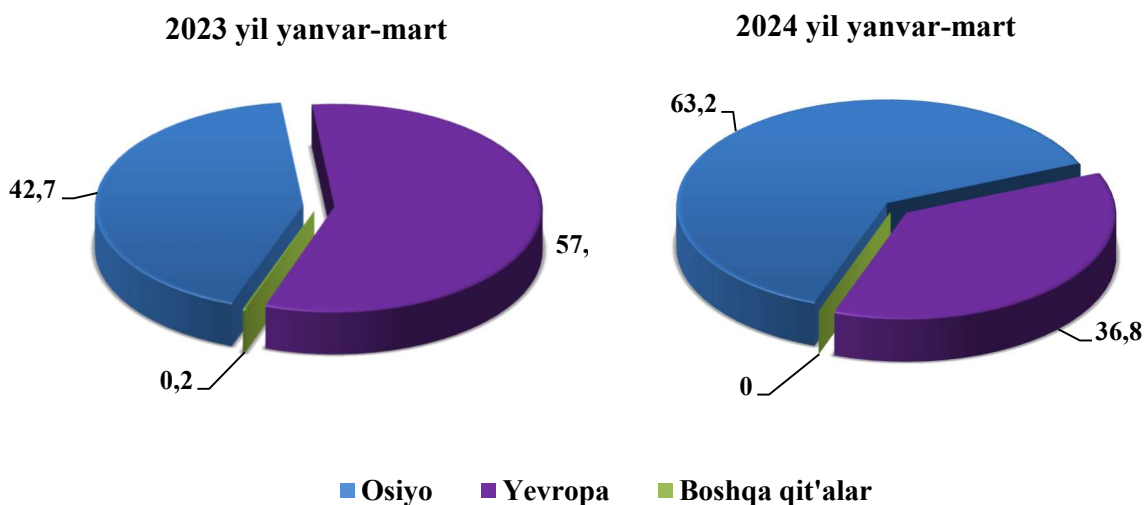
Tashqi iqtisodiy faoliyat

Mashina va uskunalar importi dinamikasi
(yanvar-mart oylari; mln.AQSH dollari)

Mashina va asbob uskunalar importining ortib borishi to'g'ridan to'g'ri investitsiyalarning o'zlashtirilishi, ishlab chiqarish quvvatlarini tashkil qilinishi va modernizatsiya qilinishida o'z aksini topadi.

Tashqi savdo aylanmasining qit'alar bo'yicha tarkibi
(umumiy hajmga nisbatan, foiz hisobida)

Tashqi iqtisodiy faoliyat

Statistik ko'rsatkichlarga izohlar

Tovar – har qanday ko'chma mulk, shu jumladan valyuta va valyuta qimmatliklari, elektr, issiqlik va boshqa energiya turlari, transport vositalari (yo'lovchilar va tovarlar tashish uchun ishlatiladigan transport vositalari, shu jumladan konteynerlar va boshqa transport uskunalari bundan mustasno), intellektual mulk ob'ektlari.

Tovarlar eksporti – agar qonunchilikda boshqa tartib ko'zda tutilmagan bo'lsa, tovarlarni O'zbekiston Respublikasi bojxona chegarasidan qaytarib olib kirish majburiyatisiz olib chiqish.

Reeksport – xorijiy tovarlar bojxona hududidan olib chiqiladigan bojxona rejimi.

Tovarlar importi – tovarlarni O'zbekiston Respublikasi bojxona chegarasidan qaytarib olib chiqish majburiyatisiz olib kirish.

Reimport – bojxona hududidan eksport rejimida olib chiqilgan O'zbekiston Respublikasi tovarlari O'zbekiston Respublikasining Bojxona kodeksida ko'rsatilgan muddatda (olib chiqilgan paytdan boshlab o'n yil ichida) qaytarib olib kiriladigan rejim.

Tashqi savdo aylanmasi – mamlakatning muayyan davrdagi eksport va import qiymatlari summasi.

Tovarlar kelib chiqqan mamlakat – tovar to'liq ishlab chiqarilgan yoki etarli darajada qayta ishlov berilgan mamlakat (tovar etarli darajada qayta ishlov berilgan mamlakat “Bojxona tarifi to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi qonunining 26 - moddasiga asosan aniqlanadi).

Tovarlarning belgilangan manzili – yuklab jo'natish paytida tovar etkazib berilishi belgilangan mamlakat sifatida ma'lum bo'lgan mamlakat.

Tovarlarning statistik qiymati – shartnoma valyutasidan qat'iy nazar yagona bazisga keltirilgan shartnoma bo'yicha tovarlar qiymati.

SIF (qiymat, sug'urtalash, fraxt) – tovarlarni sotish sharti bo'lib, unga ko'ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni sug'urtalash hamda import qiluvchi mamlakat portigacha etkazib berish xarajatlari kiritiladi.

SIP (tashish va sug'urtalash) – tovarlarni sotish sharti bo'lib, unga ko'ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni sug'urtalash hamda import qiluvchi mamlakatning chegarasidagi belgilangan joygacha etkazib berish xarajatlari kiritiladi.

DAF (chegaragacha etkazib berish) – tovarni sotish sharti bo'lib, unga ko'ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni belgilangan joygacha yoki eksport qiluvchi mamlakat chegarasidagi joygacha yoxud qo'shni mamlakat chegarasigacha etkazib berish xarajatlari kiritiladi.

Xizmatlar (ishlar) eksporti — O'zbekiston Respublikasining rezidentlari tomonidan norezidentlarga, iqtisodiy geografik joylashuvidan qat'i nazar, ko'rsatilgan xizmatlar (bajarilgan ishlar).

Xizmatlar (ishlar) importi — norezidentlar tomonidan O'zbekiston Respublikasi rezidentlariga, iqtisodiy geografik joylashuvidan qat'i nazar, ko'rsatilgan xizmatlar (bajarilgan ishlar).

Tashqi iqtisodiy faoliyat